

Ткачук О.С.

студентка;

Рудницька-Юрійчук І.Р.

викладач,

Чернівецький національний університет

імені Юрія Федьковича

ОСОБЛИВОСТІ ДІАГНОСТИКИ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Проблема розвитку здібностей завжди заслуговувала особливої уваги науковців різних галузей науки. Упродовж періоду розвитку науки предметом дослідження творчих здібностей та креативності займалися багато науковців, зокрема: М.В. Логвенюк, Е.П. Торренс, О.Є. Бурова, Д.Б. Богоявленська, В.В. Синельников, В.Т. Кудрявцев, Л.С. Виготський. Актуальною ця проблема є і для сучасної психології та, особливо, педагогіки. Адже саме від вихователя залежить, на якому рівні у дитини будуть розвинені природні задатки та здібності, чи вона буде здатною до нестандартного мислення, швидкої адаптації у нових умовах, творчого підходу до розв'язання життєвих ситуацій. А оскільки творчість однієї людини впливає на розвиток людства, то культурні цінності людства це і є результат творчої діяльності. Тому важливим завданням педагогіки є розвиток творчого потенціалу дошкільника. Творчість пов'язана не тільки з інтелектуальними якостями особистості, а й з мотиваційними, серед яких важливими є: бажання краще реалізувати себе, максимально відповідати власним можливостям, виконати нові, незвичні для себе види діяльності і застосувати нові способи, прагнення до ризику та перевірки межі власних можливостей [6].

Тест дивергентної продуктивності (Дж. Гілфорд, 1967), був одним із перших тестів на виявлення творчого потенціалу, який орієнтувався на з'ясування рівня сформованості в особистості легкості слововживання та використання асоціацій тощо [1]. Тест Е.П. Торренса, більш розповсюджений. У ньому завдання

згруповано у вербальну, образотворчу та звукову групи. Досліджуючи рівень творчості за допомогою вербального тесту, досліджуваним пропонується: поставити якомога більше питань до певного зображення та проблемних питань; відгадати якомога більше причин і наслідків того, що зображено на малюнку; придумати більше способів зміни (вдосконалення) зображеної на малюнку іграшки, цікавих і незвичайних способів використання знайомого предмета тощо. Основними показниками креативності є швидкість, гнучкість, оригінальність висунутих гіпотез [1]. Д. Б. Богоявленська [2] висвітлила одиницю виміру творчих здібностей – «інтелектуальну ініціативу», яка виступає як синтез розумових здібностей і мотиваційної структури особистості, що виявляється у «продовженні розумової діяльності за межами необхідного розв'язання задачі, що ставиться перед людиною». Виявляючи інтелектуальну ініціативу Д. Богоявленська відмовляється від традиційної тестової моделі вимірювання креативності. Вона стверджує, що для цього доцільнішою є організація специфічної масштабної діяльності і тому пропонує використовувати систему однотипних завдань, що містить загальні закономірності. Ця система забезпечує виявлення прошарку інтелектуальної ініціативи шляхом виконання завдання за заданою інструкцією. Інтелектуальна ініціатива виявляється у самостійній постановці задачі, що не потребує виконувати завдання відповідно до методики. Вихід за межі заданого, а саме здатність до продовження пізнання за межами вимог ситуації – це і є властивість особистості, що відображає єдність пізнавальних і мотиваційних факторів.

Оскільки творчість є багатогранним утворенням, то доречно досліджувати різні її аспекти за допомогою різних методик. Сучасні методики орієнтовані на вияв вербальної та невербальної креативності. Для них властива відсутність часових обмежень, критики дій та змагальної мотивації.

Однією з методик виявлення творчого потенціалу дітей дошкільного віку є методика діагностики творчих здібностей дітей 4–5 років (В. Синельников, В. Кудрявцев), яка складається з

чотирьох діагностичних завдань, що надають можливість з'ясувати: рівень сформованості у дитини реалізму уяви; вміння бачити ціле раніше частини; надситуативно-перетворювальний характер творчих рішень; здатності до експериментування [7].

Завдання 1. «Сонце в кімнаті». Діагностується: реалізм уяви.

Матеріал: малюнок із зображенням кімнати, в якій знаходиться людина, сонце; олівець.

Інструкція до проведення. Психолог дає завдання виправити малюнок так, щоб він був правильним.

Обробка даних. Психолог оцінює спроби дитини виправити малюнок.

1 бал: відсутність відповіді, неприйняття завдання.

2 бали: формальне усунення невідповідності (стерти, зафарбувати сонечко).

3 бали: змістовне усунення, рішення просте (намалювати «Сонечко на вулиці»).

4 бали: змістовне усунення, рішення складне («Зробити із сонечка лампу»).

5 балів: відокремити невідповідний елемент від інших, зберігши його в контексті ситуації («намалювати вікно», «намалювати навколо сонечка рамку» тощо).

Завдання 2. «Складна картинка». Діагностується: вміння бачити ціле раніше частин.

Матеріал: складна картонна картинка із зображенням качки, що має чотири згини (розмір 10x15 см).

Інструкція до проведення. Психолог питає: «Що станеться з качкою, якщо ми складемо картинку ось так?». Після відповіді дитини картинка розправляється; знову складається, а дитині задається те ж питання. Використовується п'ять варіантів складання: «кут», «місток», «будиночок», «труба», «гармошка».

Обробка даних. Психолог фіксує загальний зміст відповідей у процесі виконання завдання. Виділяють такі рівні відповідей:

1 бал: відсутність відповіді чи неприйняття завдання («Не знаю»)

2 бали: відповідь описового типу, перерахування деталей малюнка («У качки немає голови», «Качка зламалася», «Качка розділилася на частини» тощо).

3 бали: відповіді комбінованого типу: збереження цілісності зображення при згинанні малюнка, долучення намальованого персонажа до нової ситуації («Качка пірнула», «Качка запливла за човен»).

Завдання 3. «Як врятувати зайчика». Діагностується: надситуативно-перетворювальний характер творчих рішень.

Матеріал: фігурка зайчика, блюдце, відерце, дерев'яна паличка, здута повітряна кулька, аркуш паперу.

Інструкція до проведення. Психолог: «Познайомся з зайчиком. Одного разу вирішив зайчик поплавати на кораблику по морю і поплив далеко-далеко від берега. Раптом почався шторм, з'явилися величезні хвилі, і зайчик почав тонути. Допомогти зайчику можемо лише ми. Для цього є декілька предметів (психолог звертає увагу дитини на предмети, розташовані на столі). Що б ти вибрав, щоб врятувати зайчика?».

Обробка даних. 1 бал: дитина не виходить за межі простого вибору (блюдце або відерце, паличка); дитина використовує предмети в готовому вигляді.

2 бали: рішення з елементом простого символізму, дитина використовує паличку як колоду, тобто не виходить за межі ситуації вибору.

3 бали: пропонується використовувати здуту повітряну кульку або аркуш паперу. У дітей, які знаходяться на цьому рівні, має місце установка на перетворення готового предметного матеріалу. Початкове завдання на вибір самостійно здійснюється ними, як завдання на перетворення, що свідчить про надситуативно-перетворювальний характер розв'язання.

Завдання 4. «Дощечка». Діагностується: здатність до експериментування.

Матеріал: дерев'яна дощечка, що є з'єднанням на петлях чотирьох дрібніших квадратних ланок (розмір кожної ланки 15x5 см).

Інструкція до проведення. Дощечка у розгорнутому вигляді знаходиться на столі. Пропонується погратися з нею. Дитина згинає та розгинає її, а психолог запитує що вийшло? І так до тих пір, поки дитина не зупиниться сама.

Обробка даних. Оцінюється кількість неповторювальних відповідей. Дитина отримує по одному балу за кожну назву. Максимальна кількість балів не обмежується.

Результати діагностики після виконання чотирьох завдань узагальнюються і визначається рівень сформованості творчих якостей дитини за трьома параметрами: високий, середній, низький.

Н. Хазратова та В. Дружинін [3] пропонують діагностувати креативність за двома показниками: новизну, як продуктивний показник, який відображає креативну цінність продуктів діяльності, та мотиваційно-особистісний показник, що висвітлює мотиваційну основу креативної поведінки.

Діагностувати творчий потенціал ефективно у театралізованій грі, в процесі якої фіксується характер придуманих ігрових подій та особливості вживання дітьми предметів-замінників. Під час такої гри вихователь виконує роль спостерігача, тобто не втручається у творчий процес, не оцінює, не пропонує власного плану дій, не дає вказівок. Його завдання полягає у забезпеченні фізичної та психологічної безпеки учасників. Також він веде «Карту спостережень».

Отже, для діагностики творчого потенціалу дітей дошкільного віку, існує багато методик, (зокрема методика діагностики творчих здібностей дітей 4–5 років В. Синельникова та В. Кудрявцева) та ряд особливостей на які варто звернути увагу.

Список використаних джерел:

1. Белкіна Е., Науменко Т. Світ мистецтва і дитина // Дошкільне виховання – 2000. – № 1. – С. 4-5.
2. Богоявленська.В. Розвиток уяви . – М. : ТОВ В «ЦГЛВ «Рон В», 2002. – 112 с.
3. Ветлугина Н. А. Художественное творчество в детском саду / Наталья Ветлугина. – М. : Просвещение, 1974. – 276 с.

4. Виготський Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте: Психол. Очерк / Лев Виготський. – 2-е изд. – М. : Просвещение, 1967. – 122 с.
5. Виготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте: Психол. Очерк. Кн. для учителя. – М.: Просвещение, 1991. – 93 с.
6. Катаєва Л.І. Вивчення пізнавальних процесів дітей дошкільного віку. М.: Владос, 2004. – 234 с.
7. Кудрявцев В.Т. Уява дитини: природа і розвиток // Психологический журнал. –2001. – № 5. – 57 с.

Ушакова К.Ю.

аспірантка,

Національний педагогічний університет

імені М.П. Драгоманова

ПСИХОЛОГІЧНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ «Я-КОНЦЕПЦІЇ» У СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ КОЛЕДЖІВ

На сучасному етапі становлення української освіти актуалізується проблема підвищення ефективності підготовки студентів вищих навчальних закладів усіх рівнів акредитації як професіоналів із високорозвиненою професійною свідомістю та самосвідомістю, що вирізняються позитивним змістом. У вітчизняному суспільстві особливої гостроти набуває потреба у випускниках, які мають глибокі знання та необхідні вміння за фахом, розвинені уявлення про себе як професіонала, позитивно ставляться до професійної спільноти, адекватно оцінюють себе як професіонала, прагнуть до професійного самовдосконалення та успішної професійної самореалізації.

Важливим пріоритетом імплементації Законів України «Про освіту» та «Про вищу освіту» визначено підготовку професіоналів нового типу в державних вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації. Тому нагальним завданням вітчизняної психологічної науки стає розробка ефективної програми